Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.
Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Interview

Meike van Ginneken: water als geopolitiek wapen én brug

De Nederlandse watergezant Meike van Ginneken benadrukt de dubbele rol van water: bron van conflict én instrument van vrede. Vanuit haar internationale ervaring pleit ze voor diplomatie, kennisuitwisseling en samenwerking buiten de watersector, met boeren, banken en stedenbouwkundigen. Klimaatverandering vraagt om meebewegen met water, om natuurlijke buffers en om een internationale poldertraditie. Nederland kan zo zowel wereldwijd bijdragen als de eigen waterveiligheid versterken.

door Jan Prij

De vorige CDV, *Water(s)nood*, was vooral toegespitst op de Nederlandse omgang met water. Maar uiteraard zitten aan water ook sterke geopolitieke en internationale aspecten. Hierover spreken we met watergezant Meike van Ginneken. Zij is niet alleen beroepsmatig met water bezig; ze is een zelfverklaard 'watermens' en houdt van roeien, op het water zijn, en is opgeleid als waterbouwkundig ingenieur in Delft. Al tijdens haar studie is Van Ginneken voor Artsen zonder Grenzen gaan werken, op het terrein van drinkwater en sanitatie. Daarna was zij bij de Wereldbank betrokken bij waterbeheer, en ging ze werken bij SNV, een grote ontwikkelingsorganisatie op het gebied van onder meer landbouw, energie en water, alvorens ze watergezant werd. Saillant detail: haar grootvader Jan Teijssen was voorzitter van de Senaatsfractie voor het CDA in de jaren 1974-1977. Van Ginneken kwam terug naar Nederland om haar internationale ervaring in te zetten als watergezant voor het Koninkrijk der Nederlanden.

Wat neemt u vooral mee uit uw vorige werkkringen in uw huidige werk als watergezant?
'Water kan een reden voor oorlogvoering zijn, maar ook een instrument voor vrede en verbinding. Dat laatste verbindende punt wil ik in mijn werk graag benadrukken.'

Water: conflict en verbinding

Kunt u dat nader toelichten?
'Er zijn drie manieren waarop water en conflict met elkaar samenhangen. Water kan een wapen zijn. Denk bijvoorbeeld aan het niet verstrekken van water aan vluchtelingenkampen. Daar heb ik in Soedan mee te maken gehad. Water kan ook een trigger voor oorlog zijn, bij conflicten over internationale rivieren bijvoorbeeld. Water kan ook zelf de dupe zijn van oorlogvoering. Zo leidden militaire spanningen tussen India en Pakistan recentelijk tot het opzeggen van een langdurig verdrag over de Indus, wat desastreuze gevolgen kan hebben voor het waterbeheer en de waterkwaliteit.'

'Aan de andere kant zijn er ook voorbeelden van hoe goed waterbeer tot vrede kan leiden. Zo zijn de riviercommissies in Europa, de Rijncommissie en de Scheldecommissie, een niet te onderschatten integraal onderdeel van de naoorlogse Europese vredespolitiek, van hoe wij willen samenleven in Europa. En in mijn werk als watergezant merk ik dat juist water als verbindend thema enorm aanspreekt. Iedereen heeft ermee te maken.'

Meike van Ginneken

Wat doet een watergezant?
'Ik vertegenwoordig Nederland op het wereldtoneel als het om water gaat. Dat betekent: deelnemen aan onderhandelingen bij de Verenigde Naties, gesprekken voeren met landen, kennis halen én brengen, en bouwen aan diplomatieke relaties op tal van thema's waarin water een verbindende rol speelt. Een goede omgang met water is bijvoorbeeld cruciaal voor de uitvoering van het klimaatakkoord van Parijs, het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals; SDGs) en armoedebestrijding. Kennis over water kan zowel bijdragen aan een betere wereld als aan het verdienvermogen van Nederland. Het versterkt de diplomatieke verhoudingen en verbetert onderlinge relaties. Er zijn overigens niet veel watergezanten in de wereld. Nederland, als trots waterland, heeft er een. Finland en Slovenië ook.'

Nieuwe accenten

Hoe verhoudt zich uw periode met die van uw voorganger, Henk Ovink?
'Henk Ovink was de eerste watergezant en heeft enorm veel betekend. Belangrijk bijvoorbeeld was zijn rol in de door Nederland geïnitieerde VN-waterconferentie in 2023, die heeft bijgedragen aan een beter begrip voor het belang van water binnen de VN en de positie van Nederland Waterland. In dat spoor ga ik door. Ik wil twee dingen sterker benadrukken. Ik wil allereerst de kennis over water verbreden door te leren van buitenlandse ervaringen, en ten tweede wil ik uit de waterbubbel van waterspecialisten komen.

Water raakt alles en speelt in verschillende maatschappelijke sectoren een steeds belangrijkere en kritieke rol, onder andere in de landbouw, de stedelijke ontwikkeling en de economie. Ik zie het als mijn taak om niet alleen de usual suspects zoals waterschappen en natuurorganisaties te betrekken, maar ook bedrijven, banken, boeren, verzekeraars en stedenbouwkundigen.'

Op welk terrein kunnen we met name kennis uit het buitenland ophalen?
'Bij de vraag hoe we omgaan met waterschaarste en extreme regenval. We zijn goed in het beschermen tegen de zee. Daar is sinds de Watersnoodramp van 1953 veel in geïnvesteerd. Nu zien we steeds meer dreiging door regenoverlast; de intensiteit van buien is echt heel veel hoger geworden. Wat doen we daarmee? We hebben in juli 2021 de overstroming van Valkenburg gehad, maar wat doen we als zo'n waterbom Rotterdam of Amsterdam treft? Wat vraagt dat van het stedelijk afwateringssysteem? Hier heeft men in Singapore of het Zuiden van de VS veel ervaring mee. Mensen voelen wereldwijd het effect van klimaatverandering – of het nu je kelder is die overstroomt, of dat je oogst door droogte mislukt. Vanwege klimaatverandering verandert ook het hydrologische regime in Nederland.'

Ik wil uit de waterbubbel van waterspecialisten komen

We zijn traditioneel goed in het vechten tegen water. Misschien moeten we nu leren meebewegen met water?
'Dat is inderdaad een belangrijke omslag in het denken. Toen ik werd opgeleid als wateringenieur was dat vechten tegen water nog heel prominent. De achterliggende gedachte was: met techniek kunnen we alles oplossen. Maar de gevolgen van klimaatverandering vragen om een andere manier van kijken. Projecten als Ruimte voor de Rivier waren daarin baanbrekend. We gingen van het versneld afvoeren van water naar het teruggeven van ruimte aan de rivier. Dat was voor veel ingenieurs een enorme cultuuromslag.'

'We zijn nu verder. Er is sprake van een herwaardering van natuurlijke waterbuffers, zoals moerassen, meren en natte natuur. Wereldwijd zijn zulke gebieden drastisch afgenomen, ook in Nederland door tal van inpolderingen. Maar ze vormen juist de opslag voor droge tijden én de bescherming tegen overstromingen. Neem bijvoorbeeld het IJsselmeer, waarover discussie is ontstaan om het als "regenton" te gebruiken. Door het waterpeil slim te beheren, kunnen we water langer vasthouden. Want zodra het naar zee is gestroomd, zijn we het kwijt en kunnen we het niet meer gebruiken voor drinkwater of landbouw.

'Droogte is in veel landen "misery in slow motion" die nu om een andere ruimtelijke en economische planning vraagt. Het is politiek verleidelijk maar ook erg kostbaar om deze keuzen uit te stellen. Duidelijk is dat niet alles overal meer kan, bijvoorbeeld vanwege risico's op overstromingen of door waterschaarste.'

Kennis als exportproduct

Is er wel nog oog voor het belang van kennis over adequaat waterbeheer en het onderhouden daarvan, gegeven bijvoorbeeld de bezuinigingen op Rijkswaterstaat? En sijpelt die kennis wel voldoende door in de maatschappij en bij bedrijven?
'Met die kennisbasis in Nederland zit het wel goed, al moeten we wel alert zijn. We hebben in Nederland heel goede kennisinstituten, universiteiten en ingenieursbureaus op het terrein van water die ook voor ons verdienvermogen essentieel zijn. Let wel: veertig procent van hun werk vindt in het buitenland plaats. Voor een blijvende versterking van de kennisbasis, en dus ook van het verdienvermogen, is het essentieel dat we niet alleen de loop van de Rijn goed

kunnen modelleren, maar ook de Nijl of het Amazonegebied.'

'Wat het waterbewustzijn betreft is de situatie dubbel. Er wordt nog wel veel zwemles gegeven, maar qua waterwaakzaamheid zijn we een beetje lui geworden. De houding is toch nog: de overheid beschermt ons wel. De vraag is: wat doen we zelf als de kelder overstroomt?'

Crisis als motor

Is er een spreekwoord over water dat u na aan het hart ligt?
'Onder dijkgraven in Nederland gaat het volgende spreekwoord rond: 'Geef ons heden ons dagelijks brood en af en toe een watersnood.' Met als Engelstalige variant daarvan: 'Give us our daily bread and once in a while a water threat.' Deze spreuk haal ik vaak aan in het buitenland. Na een crisis of "bijna-crisis" komt de politiek pas echt in beweging. Dat zag je bij de watersnood van 1953 en de Deltawerken die daarna werden opgezet, maar ook bij de gevaarlijk hoge waterstanden in 1995. Op 31 januari 1995 en de dagen daarna werden 250.000 mensen en 1 miljoen dieren verplicht uit grote delen van het Gelderse rivierengebied geëvacueerd. Dat was de aanzet tot wat Ruimte voor de Rivier is gaan heten, waar we eerder over spraken. Een kleiner voorbeeld is kerst 2023, toen de IJssel hoog stond bij Deventer. Toen had je bij talkshows goede discussies met bijvoorbeeld ook het Verbond van Verzekeraars en de banken aan tafel, over de impact van hoogwater en hoe we ons daar het best op kunnen voorbereiden.'

De verzekerbaarheid is een groot issue aan het worden, toch?
'Dat is wereldwijd gezien maar betrekkelijk. In veel gebieden zijn sowieso geen verzekeringen. Die komen pas op bij landen met een zeker niveau van welvaart. De discussie over verzekerbaarheid is aangezwengeld vanuit de Verenigde Staten. Daar hebben verzekeraars met name in de nasleep van de orkaan Katrina in 2005 een kwalijke rol gespeeld door minimaal en laat uit te keren. In Nederland zie ik dat nog niet zo snel gebeuren. Sterker nog: hier denken verzekeraars vooraf mee over een verstandige ruimtelijke ordening met het oog op de verzekerbaarheid, en maken ze niet achteraf problemen. Zij spelen met andere woorden een constructieve rol.'

De poldertraditie

Hoe is die constructieve rol te verklaren?
'Noem het de poldertraditie van Nederland. In de strijd tegen het water was het polderen essentieel; in meebewegen met het water is dat evenzeer van belang. En wij kunnen dat nog steeds. Ik was laatst in Boston; daar is men jaloers op dit vermogen tot polderen in Nederland. "Hoe krijg je die mensen aan tafel?", vroegen ze zich daar verwonderd af. Bij kennisdelen gaat het ook over dat soort zaken als het betrekken van de financiële sector om oplossingen te vinden. De traditionele poldertraditie hebben we ook nu weer nodig in het internationale waterbeheer.'

De poldertraditie hebben we ook nu weer nodig in het internationale waterbeheer

Wat betekent dit politiek gezien?
'Een oproep om vooral de blik richting het internationale open te houden. De wereld wordt ingewikkelder, en de geopolitieke verhoudingen veranderen, maar kennisuitwisseling en diplomatie blijven juist nu ontzettend belangrijk. We hebben veel geïnvesteerd om Nederland Waterland toonaangevend op de kaart te zetten, en dat moeten we blijven doen. Het kan erg helpen bij het maken van vrienden in deze wereld, en die hebben we hard nodig.'